

AYNALAR, PENCERELER VE BÜYÜTEÇLER

Toros Mutlu*

Otuz yıla yakın bir süre, *Museum of Modern Art*'ın fotoğraf direktörlüğünü üstlenmiş olan John Szarkowski'nin dediği gibi, “*fotoğrafçılar bazen bir aynayken, bazen de bir penceredir.*” Aynalar, hem kendileri, hem de bizler için bir yansıtıcı görevini görürken; pencerelerse, izleyicilere dışarıdaki dünyayı gösterir. Teşbihte hata olmaz biliyoruz; fakat Szarkowski'nin bu düşüncesinin birçok katmanda okunabileceğini ve geliştirilebileceğini düşünüyorum. Benim de Szarkowski'nin alegorisi üzerine yapmak istediğim naçizane katkı, kimi fotoğrafçıların bir büyüteç gibi de görülebileceği olacaktır. İzmir Ekonomi Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Bengisu da, son işi ‘Geçici Haller’ sergisiyle bir ayna veya pencereden farklı olarak, bir büyüteç olarak karşımıza çıkıyor. Kendi sözleriyle, fotoğrafa yeni bir boyutun nasıl katılabileceği düşüncesiyle yola çıkan Bengisu, bu sorusunu mercek altına alıyor.

Bir fotoğraf işi olmanın da ötesinde, mesleki bir alışkanlığın da etkisiyle bir araştırma projesine dönüştüğünü gözlemleyebildiğimiz ‘Geçici Haller’de Bengisu, fotoğraf disiplini günlük objelerle buluşturduğu enstalasyon işlerle birleştiriyor. Sergisinde yer alan enstalasyonların kendilerine has doku ve malzeme özellikleriyle, fotografik görüntünün buluşması üzerine deneysel bir çalışmayı hayata geçiren Bengisu, iki boyutlu görme alışkanlığına sahip olduğumuz fotoğrafta, üçüncü bir boyutun olasılıkları üzerine olan sorularını izleyiciyle birlikte bulmaya çalışıyor.

Geçici Haller, ismiyle müsemma, aslında birbirini dışlamayan bir çatışmayı da içinde barındırıyor: Geçicilik ve daha çok kalıcı bir form olarak karşımıza çıkan ‘hal olma’ durumu. Kalıcı olduğunu zannettiğimiz tüm haller aslında geçicidir ama zamanın göreliliği ve fotoğraflarla kurduğumuz bakma alışkanlıkları, bize farklı geçicilikler sunabilir. Kalıcılık ve fotoğraf, her zaman birbiriyle çekişme halinde gibi görülen kavramlarken, fotoğrafın sadece 180 yıllık

Meltem
İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi
No. 7, Yaz 2020, 6-30, DOI 10.32325/iaad.2020.7

*İzmir Ekonomi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi.

tarihinde ilişkileri hakkında bir yorum yapmak çok erkenken, geçicilik her zaman fotoğrafın dostu ve en güçlü yanı olmuştur. Zannedilenin veya romantik bir düşüncenin aksine fotoğrafçı, kalıcılığın peşinde koşmaz, geçiciyle yakın bir dostluk kurmayı, onunla barışık olmayı hedefler. Bengisu da, fotoğraflarında geçicilik, entropi ve döngü üzerine temalar kurmaya gayret etmiş ve fotografik yaklaşımını bu çatı altında kurmaya çalışmıştır. Sanatçının sergi metninde de, izleyiciyi bu kavramlarla bir araya getirmeyi ve gerçekleşmesini umduğu bir barışma halini hedeflediği görülebilmektedir.

Bengisu'yla yaptığım görüşmelerde, sergide yer almayan, fakat 'Geçici Haller' projesinin tohumunu atan fotoğrafın, Kıbrıs'ta çektiği ölü bir kedi fotoğrafı olduğunu öğrendim. Kaçınılmaz olarak bu ölü kedi hikâyesi, aklıma

ünlü Schrödinger'in Kedisi düşünce deneyini getirdi. Ölü veya diriliğine dair halin kararı için bir gözlemciye ihtiyaç duyan Schrödinger'in Kedisi gibi, Bengisu'nun karşılaştığı "ilk bakışta ölü" olan kedi de, ona daha yakından bakıldığında -yani ona bir büyütle yaklaşıldığında- karşımıza sanatçının da peşinde olduğu yaşamsal döngüyü keşfettirebilmektedir. Fotoğrafın kalıcılık ve geçicilik bağlamında zaman kavramıyla yaşadığı paradokslar da, bir ayna veya pencereden ziyade, bir büyüteç olarak daha sağlıklı gözlemlenebilir. Bengisu, 'Geçici Haller' sergisinde kendi iç sesini ve dış dünyayı mercek altına alarak bu gözlemi yapmaya çalışmakta ve izleyiciye sorgulatmaya çalıştığı kavramlara bir odak noktası oluşturmaktadır.